

nika dr. pl. Plener in dr. Steinwender sta z vso pravico včeraj opozarjala na socialno vprašanje.

Vsi čutimo, da vre. Zdi se mi, da porodni popadki novega družbenega reda napadajo socialno telo. Socialno vprašanje se širi in država ima resno nalogo, da se loti rešitve tega vprašanja. Kako pa bode to mogoče, ako oni možje, ki zastopajo politično moč v državi, le na to mislijo, kar razdružuje, in na to pozablajo, kar druži? (Dobro!) Rečem pa tudi, da v narodnostnem oziru želim konca narodnostnih naprotij in preprirov. Ne more se mi ugovarjati, da pošteno ne zastopam stvari svojega naroda. Narodnostnemu boju se ne umaknem, kjer se mi zdi potrebno; toda nočem ga *grand mème*, in prepričan sem, da uničujemo mnogo moči v narodnostnem boju, katero bi po poštenu spravi mogli porabiti na drugih poljih z mirnim in pozitivnim delom. (Dobro!)

Ako se nam posreči, da dosežemo tako spravo, mnogo močnejše bode naše gospodarsko in duševno življenje. Korist bi bila na vseh straneh; toda pogoj je, da se doseže poštena nagodba. Kar se tiče češke sprave, je moja misel, da je potrebna; vendar pa so vzroki, ki utegnejo ovirati njeno izvršitev, njeno trajnost. Nočem kritikovati malo primerne vladne politike na Češkem, osobito nasproti Mladočehom. Dovoljujem pa si označiti svoje stališče nasproti besedam g. poslanca za Rovdnico.

Poslanec dr. Gregr je skušal dokazati, kako škodljiva bi bila češka sprava koristim njegovega naroda. Pečal se je mnogo v govoru z državnim pravom; odgovor je že dobil, dostaviti hočem le še kratko opomnjo. Znana je beseda Mirabeau-a, ko so zasmehovali Robespiera, čegar poznejšo veljavo še nihče ni slutil. Rekel je o njem: „Ta mož veruje, kar govori.“ Naravnost priznam, da sem pazljivo poslušal g. dr. Gregra. Spoštujem njegovo nenavadno govorniško nadarjenost, toda nisem dobil prepričanja, da on tudi veruje to, kar je govoril o državnem pravu.

(Dalje prih.)

Govor poslanca dr. Ferjančiča

v državnem zboru dne 22. aprila t. l.

(Dalje).

Navel sem to, da označim moža, ki se je postavil na čelo društva „Dante Alighieri“. Ruggero Bonghi je označil smoter društva v tem smislu, da mu (društvu) pripada naloga, obvarovati propada one dežele, katere sme Italija zahtevati po narodnem pravu. Rekel je: „Dante je se svojo lučjo prepodil srednovečno temo. Dal Bog, da društvo, ki se je ustanovilo pod njega imenom vspeva v to ime, da ne potoneta italijanska kultura in italijanski jezik v ptujem nalivu.“

Še jasnejše nam je smoter tega društva v društvenem organu povedal Giacomo Venezian, ko je govoreč o položaju Italijanov v raznih delih sveta — rekel (čita):

V Tridentu postavili so spomenik nekemu staronemškemu pesniku, ker nas hočejo izzivati. (Klici: Bolzan!) Ob mejah Beneških čuje se kričanje Srbov in Hrvatov, kateri nočejo dopustiti, da se postavi spomenik slavnemu Dalmatincu Nikolu Tomazeju“. Mimogrede bodi omenjeno, da to ni res. (Čita): „Slovenci pogledujejo poželjivo po Furlanskih planjavah in njih apostoli napovedujejo po propovednicah in po cestah vojsko italijanskim rojakom. Društvo „Dante Alighiere“ kliče Italijanom, da se postavijo v bran. Kdor ljubi domovino svojo, mora ž njimi. Italija mora pomagati Italijanom, borečim se za najsvetejša prava.“

Taki so torej nameni, tak je smoter tega društva. Ako pripomnim, da je društvo to stopilo na mesto „Odbora za Trst in Trident“, izvel sem — tako mislim — le posledico iz istin, po meni navedenih. Postavljen je spomenika v Tridentu ni torej družega, nego protiaustrijska demonstracija. (Ugovarjanje.) Uverjen sem, da je mnogo mest po Italiji, katera pogrešajo kinča Dantejevega spomenika in vendar so izbrali uprav Trident za to, da se najprvo tam postavi Danteju spomenik.

Nabira se po vsej Italiji in nabirajo tudi po avstrijskih mestih, kjer stanujejo Italijani. Trident je podaril 10.000 lir, ker menda nemajo v blagajni svoji avstrijskih goldinarjev (Poslanec dr. Lorenzoni: Še več!) in Tržaški listi nam uprav sedaj javljajo, s kakim entuzijazmom je Tržaški mestni zastop v sobotnej seji dovolil svoto 1000 gld. v ta namen, temu društvu in s takimi cilji.

Ker torej postavljen je Dantejevega spomenika ni družega, nego demonstracija proti Walterjevemu spomeniku, menim, da ni žalil duha velikega pesnika oni, ki je dal na pozive za nabiranje prilepiti listke, na katerih se je čitalo: Polenta no monumenta. (Poslanec dr. Lorenzoni: Bravo!)

Ako še nadalje navedem, da je nekov Bidischini podaril mestu Tržaškemu nekaj relikvij iz zapuščine Garibaldijeve — kakšne relikvije, se nam ne pove — in ako povem, da je nekov Rimski odbor zaključil, da se te stvari toliko časa ne izroče mestu Tržaškemu, dokler se Trst ne loči od Avstrije in se združi z Italijo — pojasnil sem — tako menim — na nekaterih izmed obilih prikazni delovanje in spletke irredente, pojavljajoče se izven črnorumenih kolov.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Dobrova. 12. maja. (Javna zahvala in drugo). Dobrotnik, kateri pa noče, da bi se ga javno imenovalo, naročil je naši šoli za celo tekoče leto „Vrteca“.

Slavni deželni odbor kranski poslal bil je meseca svečana več odtisov „Navodilo“, kar se je razdelilo bilo med ponavljavce tukajšnje šole, česar bili so zelo veseli.

Slavno c. kr. gozdno nadzorništvo, nakazalo bilo je tej šoli iz c. kr. osrednje gozdne drevesnice pod Rožnikom 5000 vrbovih sadik brezplačno, katere prejele bile so se dne 21. marca t. l.

Vsem tem trem dobrotnikom izreka se s tem v imenu tukajšnje šolske mladine, oziroma cele šolske občine, najpresrčnejša zahvala ter se jim iz dna srca zakliče: Bog Vam stokrat plačaj.

Naša šolska mladina je med zimo in ob začetku pomladi prav pridno vničevala glogovega belina; od dne 21. januarja, pa do dne 13. aprila t. l. nanесли so bili šolski otroci v šolo nič manj nego 30 kilogramov in 460 gramov belinovitih zapredkov. Med tihim tednom začele so bile iz teh zapredkov male gosenčice lezti; površje nabranega kupa bilo jih je kar gosto nasuto; ob tej priliki se je marsikakega nevernega Tomaža prepričalo, da je bila njegova dotedanja trditev: „V tem subem in razcofanem listju ni prav nobene gosenice več“ ničeva, ker prepričan bil je ravno nasprotnega. Prav veliko te grdobije pokončali so pa otroci sami sproti tudi doma. Kar so bili pa v šolo donesli, avtodafiralo se je v pričo njih vse še o pravem času popolno in totalno. Sedaj napovedali so pa otroci tudi „majevcu“ prav pošteno vojsko.

Vrbovih količkov posadilo se je 4700 na nek nov nasip ob vodi Gradaščici tam pod Malnerjam; pri tem delu pomagali so šolski otroci, da se praktično vežbajo ter tudi nekaj odraščeni; 300 sadik odstopilo se je pa posestniku, po domače Bojtu, iz Švice, da je ž njimi nek vsipasti se breg nasadil.

Vrbe so se prav dobro prijele; sploh vse so ozelenele in rasto, da je veselje; nekatere pognale so uže nad decimeter dolge poganjke. Brez posebne nesreče ne bode več z lepo na tem mestu Gradaščica svojega brega prestopala.

Pri delih na šolskem vrtu nam je pa povelikonočno deževje prav grdo nagajalo; letošnje požlatnjence posadili smo še le prve dni tega meseca, pa so večinoma do danes tudi uže vsi ozeleneli.

Sadno drevje v tem kraji, kakor stari ljudje trdijo, še ni nikdar tako sploh in tako obilo cvetelo, nego letos; le na onem drevju pogreša se cvetje, koje bile so lansko leto gosenice v prvi rasti popolno oglodale. Črešnje, hruške in zgodna jablana ocvetela so bolj ob deževnih in južnih dnevih; bolj pozne jabolčne sorte cveto pa sedaj še dosta ob vgodnem vremenu. Bog daj, da bi bilo ob jeseni tudi kaj prida tresti!

Ozima in druga fruga na polji je krasna; mlake, travniki in pobrežne senožeti obetajo obilne krme.

Lepe šmarnice obhajajo se tukaj vsaki dan, izvzemši nedelje in zapovedane praznike, zjutraj o 5. uri prav spodbudno; ob nedeljah je pa ta pobožnost združena z popoldansko službo božjo; ljudje se jih v obilnem številu vdeležujejo.

Zdravstvo je, hvala Bogu, na vse strani kaj povoljno.

M. Rant.

Iz Ljubljane. — Dolenjska železnica. Najveselejša novica minulega tedna za Kranjsko deželo je gotovo ta, da je državni zbor sprejel zakon o zgradbi dolenjskih železnic. Pri sklepanji samem ni bilo nikakoršne razprave. Poročevalec poslanec Šuklje predlagal je z ozirom na znano tiskano poročilo načrtu zakona pritrditi, in ker se nihče ni oglasil k besedi, bilo je sklepanje gotovo z vštetim glasovanjem v tretjem branji v dveh minutah. Dežela je po pravici hvaležna vsem onim, ki so v teku minulih 20 let in izrekoma tudi v zadnjih mesecih delali za dosego te pomenljive železniške proge in zahvale prihajajo tudi z vseh prizadetih krajev Dolenjske. Izrekoma Novomesto imenovalo je s tega povoda za svoje častne meščane ministerskega predsednika grofa Taffeja, trgovinskega ministra markiza Baquhem-a, barona Schwegelna in poslanca Šukljeja.

— V državnem zboru bliža se budgetna razprava svojemu koncu. Pri poljedelskem ministerstvu govoril je dr. Poklukar ter je v obče priporočal vladi in poljedelskemu ministerstvu zlasti one dežele, v katerih se vremenske nezgode pogostoma ponavljajo. Glede kranjske dežele priporočal je govornik vladi: izdatnejši poduk v kmetijstvu na ljubljanski pripravnici, izdatnejše pomoči pri živinoreji in pogozdovanji, posebno v obeh kraških okrajih, posebno pa je kazal na velikanske škode, katere prizadevajo povodnji na ljubljanskem močvirju ter je priporočal kar najhitrejšo priprave za njegovo osušenje.

— Državnim poslancem slovenskim došle so zahvalnice od katoliških političnih društev v Ljubljani in Celovcu in pa od društva „Edinost“ v Trstu.

— Lokalna železnica iz Ljubljane v Kamnik. Poroča se nam: Graditev te železnice vidno napreduje. Več stotin zidarskih, tesarskih in drugih delavcev je na delu. Pretečenega meseca pričele so se visoke zgradbe na bodočih postajah; sezidalo se je tudi veliko število prelazov pri Črnučah. Na ljubljanskem kolodvoru državne železnice, kakor tudi v jarkih na levem savskem bregu pri Črnučah je vse živahno in nasipi vidno rasto. Na savskem mostu je tudi železna zgradba sestavljena. Pri tem marljivem delu se bode železnica gotovo še na jesen t. l. prometu izročila, sosebno ako o prašanju glede kolodvora v Kamniku in o raznih še tekočih stavbenih načrtih še pravočasno odloči politična oblast in se ne delajo napredovanju stavbe administrativne težave, kakor se js vsled ovadbe neke občine po pomoti na neki točki železnice od orožnikov ustavilo delo, za katero se je stavbeno dovoljenje že koncem novembra t. l. podelilo. — Dne 17. aprila konstituiralo se je delniško društvo na Dunaji; pri tej priliki izkazali so koncesionarji, da se je vplačala, kakor pravila zahtevajo, svota 360.000 gld., tudi podpisovalci delnic povabili so se po določbah družbenih pravil, da do dne 19. majnika drugih 20% odštejejo na Dunaji pri društveni blagajni. Da se ohrani jednotno dosedanje vodstvo tega podjetja, imenoval se

je prejšnji koncesionar Oskar baron Lazarini pooblaščenec delniškega društva, kojega namestnik uraduje v Ljubljani na Dunajski cesti št. 21. Čujemo nadalje tudi, da se bode že prve dni meseca julija in sicer od Ljubljane naprej pričelo polaganje tira.

— Matice slovenske odbor je sklenil izdajati znanstven list „Slovenska Beseda“, kateremu naj bi bil glavni namen pospeševati razvoj našega književnega jezika ter določiti in utrditi njegov pravopis. Slovenska književnost zadnjih let nam kaže pri raznih pisateljih v pisavi vedno večjo različnost, celó znanstvene preiskave so izvedle različne zaključke. Ta pravopisna nedostatnost dela velike težave pisateljem samim, še večjo pa učiteljem ljudskih in srednjih šol. Da bi se pa v tem oziru dosegla jedinstvo, povabila bode „Slovenska Beseda“ vse slovenske jezikoslovce k skupnemu delovanju, da bi z znanstvenimi razpravami in z mirno kritiko sedanje pisave določilo prave oblike, odločno pa izpodbijali krive nazore; marsikaj se bode dalo le s samim porazumljenjem uvesti. Razpravljala se bodo torej v „Slovenski Besedi“ vsa vprašanja, tičoča se slovenske slovnice, katera še niso dognana ali še ne dosti razjasnjena; pri tem se bode določilo, koliko se je ozirati na etimologijo, koliko na zgodovinski razvoj in koliko na fonetiko sedanjega živega jezika. List bode pač odmenjen slovenskemu jezikoslovju sploh, vendar le v toliki meri, kolikor je potreba za rečeni namen. Vse dognane stvari se bodo zbirale, in kadar se bode na podlagi teh beležkov mogla izdati slovenska pravopisna knjižica, tedaj bode „Slovenska Beseda“ zvršila svojo glavno nalogo. „Slovenska Beseda“ bode nadalje pospeševala pravilni razvoj slovenskega besedja v slovarkem oziru in si torej prizadevala k temu pripomoči, da se natanko določijo pomeni besedam, kjer se kaže razlika v rabi, da se bode strokovno nazivoslovje (terminologija) razvijalo po svojstvu in pravilih slovenskega jezika, in da se bode jezik bogatil iz nikakor še ne povse razkritih zakladov narodnega govora; v ta namen bode list tudi prinašal iz raznih krajev zbirke takih besed, ki so ali sploh manj znane, ali imajo v različnih krajih različni pomen. Najpripravnejši bodo v obče kratki spisi, ki se bodo držali omenjenih mej, sprejemale se bodo pa tudi kritike vseh slovenskih knjig z ozirom na njih jezik. Vse to se bode zgolj stvarno razpravljalo; mirni in stvarni polemiki, katera vodi polagoma k spoznanju resnice, bode „Slovenska Beseda“ na razpolaganje; a izključeno iz nje bode vse strastno in osebno napadanje in pikanje, za kar jamči vredništvo, kateremu je glede tega pridržana pravica, da popravi in zavrže vse, kar bi se ne ujemalo s tem načelom. Časopisa bode vsako leto na svetlo prišlo blizu dvanaest pol v nedoločenih obrokih, približno jedna pola vsak mesec. To podjetje je pa le tedaj mogoče izvesti, ako se pridobi dovolj sotrudnikov, ki bi list podpirali z rednimi spisi. Vrednik listu bode

gimn. prof. A. Bartel v Ljubljani, kojemu naj se dotični dopisi pošiljajo.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Danes otvori cesar osebno kmetijsko in gozdarsko razstavo dunajsko, ki obeta postati jako zanimiva.

Državni zbor obeta sklenjen biti v teku tega tedna, kakor se sedaj misli v petek, potem se snide češki zbor prihodni ponedeljek, delegacije pa so sklicane za 4. dan junija. Pred sklepom državnega zbora sprejeti se ima razun proračuna, še postava, s katero se odpravijo mitnice od državnih mostov. Vlada zahteva, da se ima zato pomnožiti število mitnic na državnih cestah, budgetni odsek pa je to zahtevo vladno soglasno zavrgel in sedaj še ni dognano ali se vlada vda ali ne.

Gosposka zbornica ima, kakor se danes pričakuje, svoje delo dokončati v soboto.

Nemška. — Cesar imel je, kakor listi trdijo, hude borbe z Bismarkom zavolj njegovega vtikanja v politiko cesarjevo. Sodba o početji Bismarkovem je razun najtesnejših pristašev njegovih, splošno ta, da on najbolj škoduje svojemu imenu s takim malenkostnim godrnjanjem in nagajanjem. Novi kancler Kaprivi je v ponedeljek govoril v državnem zboru o kolonijalni politiki nemški rekoč, da je bil začetkom odločen nasprotnik tej politiki, ker je pa čast Nemške sedaj navezana na to politiko, ji sedaj ni več v toliko nasproten, toda gleda jo po vsem hladnokrvno, izreka pa takoj, da bode delal na to, da se pridobljeno ozemlje pripusti privatnim družbam. Govor Kaprivijev napravil je pri vseh strankah dober vtis.

Bolgarska. — V ponedeljek pričela se je v Sofiji konečna obravnava zoper zarotnika majorja Panica in njegove tovariše, ki so precej nevkretno pripravljali zaroto v ta namen, da se umori knez in pa ministri in da se potem Bolgarska izroči Ruski.

Zatožno pismo, ki je zelo obširno, kaže, da so pri tej zaroti v prvi vrsti sodelovale ruske uradne osebe, izrekoma nek diplomatični agent pri konsulatu v Bukarestu, tudi knez Dolgorukov se imenuje med sodelujočimi ruskimi osebami.

Zarota pripravljala se je že par let, iz zatožbe je soditi, da je bolgarska policija že zdavnej poznala te spletke, toda jih ni hotela razkriti toliko časa, dokler še niso dosti dozorele in dokler ni imela dosti dokazov za sodelovanje Ruske. V letošnjih delegacijah je pričakovati zanimivih razprav o tem vprašanju, pri katerem bodo poslanci gotovo zahtevali na drobnih podatkov glede uradnega sodelovanja Ruske zoper življenje kneza vladarja in zoper evropejski mir.